
EMBERI DOKUMENTUM

FAGGATÓ*

TARI JÁNOS

– Jó néhány Faggatót megcsináltam már, és ez a Faggató, amit ma készítettünk Tari János adorjáni pappal, rendhagyó, olyan szempontból, hogy nem ismerem közelebbről Tari atyát . . . Annak alapján jöttem el önhöz, hogy kifaggassam, hogy megismertessem a nézőkkel, hogy egy jó néhány pap ismerősöm, barátom is ugyanazt a szöveget ismételte önről: Tari atya igazi pap – ezt mondták –, olyan pap, amelyikből már nincs, vagy alig van . . . Miért tartják önt rendhagyó vagy igazi papnak?

– Őszintén mondom, én ezt először hallom . . . Remélem, nem valami ősközületnek tartanak . . . Talán azért, mert a reverendát mindig viselem. Valószínűleg az éveim is hozzájárulnak ehhez, hiszen a legtöbb pap – a mai papok – még nem is született meg, amikor már én pap voltam, és valószínűleg azért is, mert az egyházhoz mindig hűséges voltam.

De azt hiszem, nem sokat jelent az, hogy az emberek mit tartanak rólam, hanem egyedül az a döntő, hogy én magam hogyan ítélem meg magam, és a jó Isten mit tart rólam. De azért én természetesen örülök annak, ha a pap-társaim jó véleménnyel vannak rólam.

A legszigorúbb bíró mindig az ember maga. Engem nem érdekel, hogy mások hogyan ítélik meg a cselekedeteimet – legalábbis nem önzően befolyásolja magatartásomat –, természetesen annyiból érdekel, hogy nem szeretném, ha azt mondanák, hogy ilyen vagy olyan botrányt okozott, de végső soron, még egyszer mondom, hogy az a bíró a legszigorúbb és a legdöntőbb, amelyiket itt hordunk a szívünkben, így papi szóval, kifejezéssel, úgy is mondhatjuk, hogy a lelkiismeret. És azt hiszem, hogy Széchenyi is ezt mondta – István gróf –, hogy ő senkitől sem fél csak attól az egy bírótól: a lelkiismeretétől.

* Elhangzott az Újvidéki Televízió Faggató című műsorában 1995 februárjában. Az interjút Rác Zósef készítette

– Olyan időket élünk, amikor a lelkiismeret egyre kevésbé fontos, sajnos, azt hiszem, nagyon sok embernek. Egyetért velem?

– Igen. Ez teszi ezt a világot ilyené, amilyen. Azt hiszem, hogy nagyon eltévesztettük ott a nevelést, amikor nem hangsúlyoztuk már a kisgyermeknek azt, hogy az ember igazán akkor lesz emberré, ha kötelezettséget érez, sőt kötelességet! Önmaga iránt, mások iránt, és a társadalom iránt is, és ezt nem neveltük vagy nem sikerült eléggé belenevelni a gyerekekbe. Így lett ez a mi társadalmunk ilyen, amilyen. Elfogyott az igazságosság, elfogyott a szeretet, és azt hiszem, ezeknek a következményei tragikusak. Emlékszem, Szent Ágostont olvasva találtam azt a kitétel, hogy az igazságosság hiánya teszi az államokat – így mondta – rablóbarlanggá. És ez nemcsak a vezetőket illeti, hanem – mivel a vezetők ilyenek lettek – az alattvalókat is. És ő említ egy bizonyos kalózt, akit Nagy Sándor elé hurcoltak, azzal, hogy kalózkodik a tengeren, és Nagy Sándor rárivall, hogy „hogy merészeled te a békés tengeri utasokat háborgatni”. És a kalózban volt annyi dac, szemtelenség, hogy azt mondta a nagy uralkodónak, hadvezérnek, hogy „És hogy merészeled te az egész világ békéjét háborgatni?” Tehát minden tulajdonképpen ott kezdődik, amikor a lelkiismeretünket elveszítjük, a felelősségünket – önmagunk és mások iránt is . . .

– Ahhoz, hogy ne legyünk gyarlóak – olyanok, amilyen ez a kalóz is volt, akiről ön az imént is szólt –, kell család, kell iskola, kell egyház . . . Hol a hiba?

– Nos, nagyon nehéz kérdést tett föl. Azt hiszem, hogy a hiba a bukott emberi természetben van elsősorban. De én most nem konkrétumokat akarok ezekről az intézményekről mondani, hanem magáról az emberről mondanám azt, hogy bűnös. Ahogy mi, papok mondjuk: „misterium licitatis” – a bűnnek a titka. Látja, van nappal – most éppen már sötétség van –, van fény, de van árnyék is. Ugyanígy van jószág és van gonoszság. Van szeretet és van gyűlölet. Hogy mennyiben jut kifejezésre az egyikben ez vagy amaz, nagyon sokban függ a neveléstől.

Hol a hiba? Nem tudok rá konkrétan felelni. Azt tudom, hogy minden ember egy külön világ. Az emberszív, az titok. Nagyon sokat foglalkoztam emberekkel, de két egyforma embert nem lehet találni. A szív, az olyan, tudja, ezt különben Victor Hugo mondta: „Nagy a tenger, de nagyobb az ég! Nagy az ég, de legnagyobb az emberiség!” Nem fér bele. És a szívnek a kohójában minden forr, fortyog, és azt hiszem, a körülmények – tehát valóban a történelmi körülmények, az adott helyzet, a nevelés, a család és aztán a hit hiánya is, mindez okozza, hogy ilyenek vagyunk.

– Nem tudom elképzelni, hogy egy pap lehet pesszimista, föltételezem, hogy Tari atya is derülátóan néz a jövőnk elé. El tudja-e Tari atya képzelni, hogy ismét

visszatérnek azok az idők, amikor az emberek majd szeretik egymást, amikor lelkiismeret-furdalás nélkül fognak élni, és amikor majd hisznek egymásnak? . . . Vagy romlásnak indult a világunk?

– Nagyon könnyű volna azt mondani, hogy igen, de a közeljövőben erről nálunk nem látok eshetőséget.

– *Nálunk – ez milyen térség?*

– Például Vajdaság . . . Például Szerbia, például Magyarország – de mehetnének tovább is: majdnem azt mondanám, hogy a keresztény Európának a nagy része. Elmondom, miért. Mi keresztényeknek hívjuk magunkat, de ez a kereszténység tulajdonképpen papírkereszténység. Olyan ránk aggatott valami, ami nem tudott áthatni bennünket, tehát a szeretet, az igazságérzet, a jövődől, az örökkévalóság várása – azok inkább frázisokként hagyják el az ember ajkát, de valójában az egész belsejét nem járják át, és addig, amíg ez nem lesz olyan, ahogy Jézus mondta, „. . . só legyen az életben, hogy az életnek az ízét megadja”, ahogy Jézus mondta: „hogy világosság legyen”, hogy valóban lássuk azt az utat, amely a boldogabb élet felé vezetne, és amíg nem tudunk igazán a kereszténységgel hasonulni, eggyé lenni, addig én azt hiszem, hogy nem lesz meg. Nyugaton az anyagigazság uralkodik. Ők is keresztényeknek mondják magukat, de az egész életüket nem a kereszténység hatóereje irányítja, hanem, mondjuk meg őszintén, a pénz. Itt van, történt ez a hatalmas politikai változás. Mi, Kelet-Európában – ahogy hívnak bennünket – vártuk, hogy talán majd egy kicsit segítenek. – Kérem, eszük ágában sincs. Itt pedig, itt nálunk, az ember küszködik a nyomorúsággal, az anyaggal – itt is tulajdonképpen az anyag a legfőbb hajtóerő, és hiányzik a lélek –, és ez a küszködés kitölti a mindennapjainkat. Én nem tudom, például, önök hogyan élnek, de én úgy képelem – most nem személyekre gondolok, hanem azokra, akik a világban dolgoznak –, hogy reggel fölkelnek, rendben van, megisszák a kávéjukat, rágyújtanak, esetleg befálnak valamit, mennek a hivatalba, és úgy-ahogy elvégzik a munkájukat, aztán fázó szívvel körülnéznek: jaj, Istenem, lehetne-e valamit venni; hazamennek, ott esetleg kinyitják a tévét – és akkor vége a napnak. Mennyi mindent tettek – önmagukba elfelejtettek belenézni, és mélyen meg vagyok győződve arról, hogy amíg önmagunkból nem tudunk kisugározni optimizmust, örömet, fényt, derűt, boldogságot – a világban nem lesz. Mindegyikünknek az volna a feladata, célja, hogy olyan legyen, mint a Nap mondjuk, hogy melegséget adjon, vagy mondjuk, mint télen egy kályha. A duruzsoló tűz benne, odamegyek, és olyan jó érzés. És vajon ad-e az ember? Duruzsoló kályhák vagyunk? Nézzük meg, önök sokat utaznak villamoson, autóbuszban – mindenki bele-rokskad önmagába, és szinte lerí róla a pesszimizmus, a gond. Addig, míg ilyen emberek járják a világot, nem is lehet nagy változás.

– *Ahhoz, hogy Tari atya ezekig a gondolatokig eljusson, mi kellett? Életkor, tudás, nyitott szem vagy sok-sok emberi kapcsolat?*

– Talán mind . . . Lehet, hogy a tudás legkevésbé. Mikor fiatal voltam, a Zágrábi Egyetemnek a Teológiai Karán voltam. Mikor fiatal voltam, hittem az értelem erejében. De aztán lassan-lassan rájöttem: az emberben nemcsak az értelem az, ami tényleg nagy adománya az Istennek, az embernek az élethez szív is kell. És amikor ezek a gondolatok kezdtek kikristályosodni bennem, akkor én már a háborút láttam – a második világháborút, azt a rettenetes sok szenvedést. Találkoztam a gyilkosokkal is, találkoztam az áldozatokkal is. És ahhoz, hogy eljussak addig, hogy csak egyet tartak fontosnak – a szeretetet –, kor is kellett. Nem félek ettől. Nagyon sokan úgy gondolják, hogy ez közhely, kérem, én az ilyen közhelyektől egyáltalán nem félek. A Nap is közhely, és mégis szükségünk van rá, a kenyér is közhely, és mindennap ott van az asztalunkon, a víz is közhely, mondhatnám – tehát ne féljünk a szeretetet hangsúlyozni. Ezt azért akarom kimondani, mert higgye el, Gandhinak igaza van, amikor azt mondja, hogy én minden nélkül élhetek, víz nélkül is – egy ideig –, de Isten nélkül egy percig sem. És nézze meg: Gandhi megfordította az emberi gondolkodást az ő országában, és hihetetlen sikereket ért el a gondolattal, a lemondással, az önzetlen étellel, a szeretet hangsúlyozásával, Anglia ellen – pedig Angliának bombái voltak, meg repülőgépei, meg minden, ami kellett, és mégis Gandhi győzött – tehát a gondolat.

Visszatérve az előbbi kérdésre. Gondolom, hogy ez a katarzis kell hogy jöjjön, hiszen ha az ember nem bízna, akkor nem tudna élni. És én mint pap hiszek Isten kegyelmében. A Szentírásban van: „Ahol elhatalmasodott a bűn, ott még nagyobb az Isten kegyelme.” Ki kell imádkoznunk. Ki kell várnunk – türelmesen, és dolgozni. Most nem azon kell panaszkodni, hogy jaj, milyen a világ, ilyen meg olyan bűnös, abból nekünk semmi hasznunk sincs, ha sápiózik az ember, hát mit ér az.

Kezdem magamtól. Megyek a világban, én, egy kis pont, amelyik már jobbá vált. Amelyik jóságot, fényt tud sugározni, reményt tud nyújtani, a másiknak bátorságot adni, utat mutatni, és azt mondani: Nézd, barátom, gyere, ketten már többen leszünk.

– *Hallgatva Tari atya gondolatait, most már tudom, hogy miért mondták pap barátai, hogy igazi pap. Tari atya honnan indult az életbe, a papi hivatásba?*

– Egy sokcsaládos, sokgyermekes családból. Az édesapám fűtő, gépapoló volt egy fűrésztelepen Zentán, az édesanyám meg – ahogy szokták mondani – olyan ősparaszt. Heten voltunk testvérek. Én a munkásokat is ismertem,

mert gyakran vittem ebédet édesapámnak, közel volt a házunk a gyárhoz. De ismertem a természetet is, ott laktunk a Tisza-parton, amikor az ablakból lehetett volna beledobni a horgot a Tiszába, és aztán ott volt – Zentán, úgy mondtuk, hogy a Poronty – de Porond az –, gyakran lementem oda, ott voltak a nagy fák, rengeteg madár volt, hallottam a madárdalt, ott volt a csillogó Tisza előttem, fodrozódott a víz, és az ember úgy teleszívta magát ezzel, és nekem az Isten adott egy, mondjuk úgy, tehetséget, azt, hogy nagyon szerettem a magányt, és nemcsak a magányt, de azt is szerettem, és akkor a fantáziám magával ragadott. Ezeket a dolgokat látva, beszéltem a Tisza habjaihoz, hogy honnan jöttek, ott mit láttak, aztán tudtam azt is, hogy a csata ott volt – a Zentai csata, a Szavoyai mikor győzött –, tudtam a legendáról is, hogy Attila koporsóját ott temették el, és hát a kisgyermeki képzelet ebben a gondolat-körben gazdagodott. Aztán hogy, hogy nem, azt már én sem tudom pontosan, de a közeg az nagyon alkalmas volt erre, a templomban láttam meg a jóságot. Láttam, hogy ott az emberek nem veszekednek, énekelnek. Egy a nyelvük, egy a gondolatuk, egy az akaratuk, és hallottam a papot is, ahogy beszél az Istenről, és aztán már ilyen alaptermészettel könnyű volt elfogadni a hivatást. Hogy mikor szólt hozzám a jó Isten, én azt nem tudom, de azt hiszem, hogy a szívem így, lassan nyílt ki az Isten szava iránt, és aztán elkerültem a teológiára. Nagyon bölcs volt az édesapám, azt mondta: Fiam, ahogy akarsz, ha nem tetszik, bármikor visszajöhetsz. És így nem éreztem a hátam mögött semmiféle kényszert, úgyhogy átadhattam önmagam ennek a hivatásnak.

– *Úgy tudom, hogy Tari atya nyugdíjasként pap itt Adorjánon.*

– Igen.

– *Nem tudja abbahagyni a munkát? Vagy nem akarja?*

– Igen . . . Már egy kis önzés is van benne, mert az öregség csak úgy szép, ha derús tud lenni és gyümölcsöző. És ez a kis község, azt hiszem, olyan nagy munkát nem igényel. Itt voltam én tizenhárom évig pap, amikor még nem volt villany, nem volt kövesút, amikor még azt a régebbi, patriarchális életet élték, és nagyon megszerettem ezt a falut. Igazi, jó, becsületes nép lakta. Nem azt mondom, hogy hibájuk nincs, de összevetve más falvakkal, azt hiszem, hogy itt is nagyon jó nép lakott, aztán ide jöttem vissza, hogy ameddig bírok mozogni, Isten ügyét szolgáljam, meg a népét.

– *Hol volt közben?*

– Ó, nagyon sokfelé voltam. Oromhegyesen kezdtem, aztán Tótfaluban voltam – Oromhegyesről még Fogadjisten is ott volt, a mostani Velebit, a

magyarok alatt –, akkor Kanizsára kerültem, onnan Moholra, Moholról Péterrévére, Péterrévéről Csantavérre, Csantavérről Nagyfényre. Ahány költözés, annyi lépés, szokták mondani. No, én elég sokszor léptem. Nagyfényről Kanizsára megint, aztán Kanizsáról ide, Adorjánra, itt tizenhárom évig voltam, aztán elkerültem Zentára – ott is voltam egypár hónapig, onnan Gunarasra, majd Fölsőhegyre – ott is nagyon szerettem –, Fölsőhegyről aztán Kanizsára – harmadszor –, és ott huszonhárom évig voltam, Kanizsán tartottam meg az aranyismeret is, s onnan jöttem ide ki nyugdíjba.

– *Nem zavarja a papokat az, hogy a püspök úr csak úgy ide helyezi, vagy oda helyezi? Nem lehet – vagy lehet – ellentmondani?*

– Én azt hiszem, kérni lehet, ellentmondani nem, mert fölborulna az egész egyházi intézmény. Én azt hiszem, hogy nem azon van a hangsúly, a püspök úr Isten nevében intézkedik, és én, amikor fölszenteltek, engedelmisséget fogadtam a püspök úrnak. Hiszen az egyháznak éppen ebben van az ereje, hogy a püspök úr rendelkezhetik a papjaival, és az ő gondolata, véleménye szerint a legmegfelelőbbet az arra alkalmas helyre teszi. Persze kérni lehet, ez természetes, hiszen az ember mégis ember, és a püspök úr, a legtöbbször, ha csak lehet, akceptálja a papok kérését, de ha nem, nem. Hát például én Fölsőhegyről Kanizsára is úgy kerültem, hogy a püspök atya megkérdezte, hogy szeretne-e Kanizsára menni. Mondom: nem, nem is akarok. Azt mondja: De ha odateszem? Hát akkor miért kérdezi, akkor odamegyek. Pedig szerettem én a kanizsaiakat, csak féltem a munkától. Rengeteg javítani való volt, és Kanizsán értem meg azt, amit talán a legértékesebbnek mondhatok, hogy a nép annyira fölkarolta az egyház ügyét, szinte csodákat tett – erről tényleg szuperlatívuszokban kell beszélni –, hogy a romlásnak indult templomot a torony tetejétől kezdve, a villámhárítótól kezdve le az aljáig a nép a saját pénzből mind megjavíttatta. Ez óriási dolog volt. Rengeteg szeretettel találkoztam Kanizsán, úgyhogy most is nagyon szeretem a kanizsaiakat, de már kénytelen voltam otthagyni, mert hiába . . . fogy az erő, fognak az évek, ki tudja, mennyi van még hátra.

– *Hány esztendő most Tari atya?*

– Hetvennyolc elmúltam a napokban.

– *Nem tudom, hogy a világi rendszer utánozni akarja-e az egyház hierarchiáját, mégis, mi a véleménye Tari atyának, mi lenne, ha a püspöki hatalomhoz hasonló rend a világi életben is működne?*

– Nem hiszek ebben, mert mindenhez lélek kell. Nézze, van a testnek embere – aki csak a testével törődik, vagy leginkább a testével: az élelemmel, a lakással, a ruházkodással, és így tovább, tehát a legszükségesebbekkel, aztán még egy kis szórakozás, és ezen túl nem is nagyon érdeklí más. Vannak azután a szellem emberei. A szellem embere már önmagán túl néz, észreveszi a másikat, észreveszi a problémákat, segít is. De ezenfölül még van a lélek embere, aki már nem önmagáért él – nemcsak önmagáért –, hanem másokért, és itt ki szeretném hangsúlyozni, ő az Isten terveit akarja véghezvinni, tehát a püspök atya vele tényleg rendelkezhetik, de ha én csak a test embere vagyok, akkor azt mondom: uram, nekem itt ez és ez van, így és így rendezkedtem be, én arra a helyre nem megyek, nem kezdem újra, és azt hiszem, hogy a világi intézmény nem azért rossz vagy jó, mert olyan a struktúrája, hanem azért lesz rossz vagy jó, mert akik szolgálják, olyanok. Tehát az embert meg kell változtatni mindenekelőtt. Addig, míg az ember nem változik, addig hiába minden intézmény, addig a demokrácia is meg az önkényuralom is, meg minden, végső soron, kiegyenlítődik a bűnben, a tragédiákban, a szegénységben, a csalásokban, a lopásokban. Önök jobban tudják, hogy miben.

– *Ezek szerint ha többen lennének a lélek emberei, esetleg a szellem emberei – ahogy ön él ezekkel a szavakkal –, akkor itt lenne a Kánaán a Földön?*

– Az nem, de egészen más világ lenne. Még nem lenne Kánaán, azért, amit a jó előbb mondtunk, mert a bűn itt él közöttünk, abban az esetben lenne itt földi mennyország, ha mindenkinek sikerülne megváltoznia. Nem bűn nélkül élni, hanem törekedni a jóra. Nem az a keresztény ember, akinek nincs bűne, hanem aki törekszik a rossz ellen, a gonosz ellen, a bűn ellen a jóra. Tehát aki iparkodik, aki keresi az Istent, az már keresztény, abban már él a lélek. No és a mennyországot tulajdonképpen itt a földön kezdjük el, tehát nem azon múlik, hogy én meg vagyok keresztelve, hanem az én döntésem. A kereszténység nem valami szirupos jóság, ami mézzel csöpög, nem keneteljes szép szavakból áll, hanem mindig a döntésen múlik. Tehát amennyiben sok olyan ember lenne, aki a jó mellett dönt, akkor az Isten országa már itt, a földön látható lenne. Tehát az Isten országát nekem itt kell megkezdenem. Ez nem olyan dolog, mint a lutri, nem olyan, hogy valamivel megnyerjük, ami ránk vár, hanem önmagunkban kell kiépíteni, fölőni addig, és ezért az embernek minden helyzetben helyt kell állnia.

Egy erdélyi írónak jut most a verse az eszembe, azt hiszem, hogy majd el tudom mondani, ez van benne: „Könnyű a vadnak, menekülhet, könnyű a madárnak, elrepülhet, könnyű a virágnak, zárhat kelyhet, könnyű a fölőnek, könnyet ejthet, könnyű a Napnak, elborulhat, a csillagnak is könnyű, elhullhat, de sorsa bármilyenre válik, az embernek állni kell mindhalálig.”

HÚSVÉTI GONDOLATOK

T. A R I J Á N O S

Keresztény gondolkodásunk s életmódunk egyik alapkérdése: melyik nappal kezdődik a hét? Az evangélium szerint a vasárnap a hét első s nem a zárónapja. Ez a zsidó gondolkodás továbbvitele lenne. A zsidók a szombatot a nyugalom, a munkaszünet napjaként ünnepelték. Ezzel szemben a keresztények számára a vasárnap az isteni, a legmagasabb szintű alkotás ünnepe, a teremtés első napja. A Biblia jelképes tudósítása szerint az Isten az eget s a földet ezen a napon teremtette.

Isten az első napon támasztotta fel Krisztust halottaiból, és ezzel kezdte az új ég s az új föld teremtését. Nem sejtett isteni erő tágtíja a végtelenségbe az anyag önmagába hulló korlátait, s ezt a mi szegény, gyarló testünket az ő dicsőséges testéhez hasonlóan fénybe, szépségbe, romolhatatlanságba öltözteti. Ez egyenértékű a világteremtés művével. Nem üres szalmacséplés tehát a kérdés: mit ünnepünk? Szombatot vagy vasárnapot? Még inkább: a vasárnapot mint szombatot, azaz a beszűkülés, lezárt sírok halotti kilátástalanságát, vagy mint vasárnapot, amikor élet születik? Amikor a sötétséget elosztó hajnali fényben az egyetlen igazi győzelem születik: a halál feletti győzelem.

Húsvét van. Krisztus legyőzte a halált, a sírból pattan elő az élet. Micsoda fényes fordulata az emberi sorsnak! Ezért ma szerte a világon zúgnak a feltámadási harangok, magasra emelt lobogókról mosolyog ránk vissza a szívek öröme, ajkunkon harsog a diadalmas ének: Feltámadt Krisztus e napon, Alleluja . . . Győzelmében bennünket hív osztozni. Minket, a nem is ok nélkül panaszkodókat, minket, akiknek fáradt szeme talán már nem is keresi a fényt, hiszen jövők egéről már a sötétség kúszik felénk.

Mennyire szükséges ez a vasárnap! Ez a csodás győzelem arannyal hinti be a hívők lelkét. Ma eltűnik minden sötétség, s a mennyei ország fehérségében fürdik a szívünk. Mennyire más a környezetünk is: az öreg föld szíve örömtől dobban, örömet kezd susogni minden. Minden madárból csalogány lett, s a hála dalát zengik. Napugár csorog végig a fákon, az apró gallyakon, s megöntözi a virágok kis fejécskéjét.

Tárjuk ki szívünk kelyhét az igézetes szépség előtt, s éljük át egész bensőnkkel azt, hogy az első húsvét reggele óta mi többé nem vagyunk legyőzöttek. Azóta az igazságot keresők nem a tudomány véges eredményei láttán kutatják az újabb igazságot, hanem az örök igazság birtokában nyugszanak meg. Azóta a betegek milliói láztól kicserepesedett ajkukkal Jézust, az Orvost hívják fájdalomai enyhítésére. Azóta szereteteink koporsója mellett nem a vaksötét borítja el lelkünket, hanem a feltámadás fényében vigasztalódunk.

Micsoda fényes fordulata az emberi sorsnak!